

JANUSZ MERSKI
JOANNA WARECKA

TURYSTYKA KWALIFIKOWANA TURYSTYKA AKTYWNA

WARSZAWA 2009

Recenzenci:
Dr hab. prof. AWF Andrzej Dąbrowski
Dr Grzegorz Bieńczyk

Projekt okładki:
Paweł Łazarczyk

Opracowanie techniczno-graficzne
Krzysztof Jankowski

ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna
ul. Wolska 43, 01-201 Warszawa
www.alammer.pl

© Copyright by DrukTur sp. z o.o. 2009

ISBN 978-83-60197-86-8

Druk i oprawa:
Zakład Wydawniczy DrukTur sp. z o.o.
01-201 Warszawa, ul. Wolska 43
wydawnictwo@druktur.com.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
Rozdział I. PROBLEMY TERMINOLOGICZNE	11
1. Turystyka kwalifikowana	11
2. Turystyka aktywna	17
3. Turystyka aktywna a turystyka kwalifikowana	22
Rozdział II. TURYSTYKA KWALIFIKOWANA A TURYSTYKA USPORTOWIONA	25
1. Rozwój turystyki kwalifikowanej	26
2. Geneza i funkcje turystyki usportowionej	33
3. Plener jako ważny czynnik rozwoju działalności turystycznej	39
4. Turystyka usportowiona elementem krajowych programów zachowania sprawności fizycznej	42
Rozdział III. ZNACZENIE WSPÓŁCZESNEGO KRAJOZNAWSTWA DLA ROZWOJU TURYSTYKI KWALIFIKOWANEJ I AKTYWNEJ	45
1. Współczesne krajoznawstwo a turystyka kwalifikowana i aktywna	45
2. Turystyka kwalifikowana i aktywna jako dziedzina działalności gospodarczej i społecznej	47
3. Imprezy turystyczne – przegląd form	53
4. Rola przodowników, przewodników i instruktorów w krzewieniu turystyki kwalifikowanej	56
Rozdział IV. TURYSTYKA KWALIFIKOWANA W POLITYCE PAŃSTWA I SAMORZĄDÓW TERYTORIALNYCH	60
1. Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku	62
2. Marketingowa strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2008–2015	67
Rozdział V. ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE	69
1. Szlaki i ich zagospodarowanie	69
2. Schroniska turystyczne	72
3. Stacje wodne	73
Rozdział VI. TURYSTYKA PIESZA – NIZINNA	74
1. Szlaki piesze	76
2. Imprezy turystyki pieszej	77
3. Ubiór i wyposażenie	78
4. Odznaki turystyki pieszej	82

Rozdział VII. TURYSTYKA PIESZA – GÓRSKA	87
1. Mapa i rozważa	87
2. Wspólnie bezpieczniej.....	89
3. Ubiór i wyposażenie.....	90
4. Górska Odznaka Turystyczna.....	94
5. Dekalog turysty górskiego.....	95
Rozdział VIII. TURYSTYKA JEŹDZIECKA	97
1. Warunki uprawiania turystyki jeździeckiej w Polsce.....	99
2. Konie i akcesoria.....	100
3. Ubiór dla jeźdźcy.....	105
4. Jeździecka Odznaka Turystyki Górskiej (JOTG) i Jeździecka Odznaka Turystyki Nizinnej (JOTN) PTTK.....	106
5. Regulamin przodownika turystyki jeździeckiej PTTK i instruktora-wykładowcy.....	111
Rozdział IX. TURYSTYKA NARCIARSKA	116
1. Zasady uprawiania turystyki narciarskiej.....	118
2. Zasady bezpieczeństwa.....	123
3. Trasy narciarskie.....	126
4. Sprzęt i wyposażenie.....	128
5. Ubiór.....	136
6. Odznaki narciarskie.....	137
Rozdział X. TURYSTYKA ROWEROWA	140
1. Wyprawa rowerowa.....	141
2. Rower – przyjaciel turysty.....	144
3. Ubiór.....	147
4. Turystyczne odznaki kolarskie.....	148
Rozdział XI. TURYSTYKA MOTOROWA	153
1. Caravanning.....	155
2. Turystyka motocyklowa.....	159
3. Turystyka samochodowa.....	162
4. Motorowe odznaki turystyczne.....	167
Rozdział XII. TURYSTYKA KAJAKOWA	171
1. Szlaki wodne.....	173
2. Rejsy i spływy.....	177
3. Sprzęt pływający i wyposażenie.....	182
4. Kajakowe odznaki turystyczne.....	186
Rozdział XIII. TURYSTYKA ŻEGLARSKA	193
1. Wiedza i umiejętności.....	194
2. Patenty żeglarskie.....	198
3. Rejsy i regaty.....	201
4. Sprzęt i wyposażenie.....	202
5. Bezpieczeństwo w żegludze.....	206
6. Żeglarska Odznaka Turystyczna (ŻOT) PTTK.....	208

Rozdział XIV. TURYSTYKA PODWODNA	211
1. Rodzaje nurkowania	212
2. Kursy i sprzęt	213
3. Certyfikaty	221
Rozdział XV. TURYSTYKA MOTOROWODNA	222
1. Uprawnienia	222
2. Łodzie i skutery	224
3. Wyposażenie osobiste	227
4. Ratownictwo	228
Rozdział XVI. TURYSTYKA SPELEOLOGICZNA I WSPINACZKOWA	230
1. Charakterystyka środowiska	230
2. Szkolenie i uprawnienia	232
3. Sprzęt i wyposażenie osobiste	234
Rozdział XVII. NOWE FORMY TURYSTYKI AKTYWNEJ	242
Rozdział XVIII. OSOBY STARSZE I NIEPEŁNOSPRAWNE W TURYSTYCE KWALIFIKOWANEJ I AKTYWNEJ	249
1. Turystyka kwalifikowana osób trzeciego wieku	250
2. Turystyka kwalifikowana osób niepełnosprawnych	254
Rozdział XIX. BEZPIECZEŃSTWO UCZESTNIKÓW TURYSTYKI KWALIFIKOWANEJ I AKTYWNEJ	260
1. Bezpieczeństwo jako obowiązek organizatora	260
2. Główne przyczyny nieszczęśliwych wypadków i zachorowań podczas imprez turystycznych	267
3. Zapobieganie nieszczęśliwym wypadkom	271
BIBLIOGRAFIA	275

WSTĘP

Rozwój cywilizacji z jej napiętym tempem życia, czynnikami toksycznymi, niewłaściwym rytmem życia i nieprawidłowym odżywianiem, przy jednoczesnym ograniczeniu wysiłku fizycznego, sprzyja rozwojowi tzw. chorób cywilizacji. Rozprzestrzeniły się one do tego stopnia, że stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia publicznego współczesnych społeczeństw, a niektóre z nich – jak choroby serca i układu krążenia – stały się najczęstszą przyczyną zgonów. Turystyka, będąca we wszystkich swoich formach nośnikiem wartości poznawczych i wychowawczych, stała się uznany i zalecanym antidotum na czynniki zagrażające zdrowiu i życiu człowieka w warunkach współczesnej cywilizacji.

Jeżeli przyjąć, że turystyka jest jedyną formą ludzkiej aktywności, która zaspokaja poza miejscem stałego zamieszkania i pracy zarówno potrzeby informacyjno-poznawcze, jak i potrzeby rozwoju, a także odnowy, sił psychicznych i fizycznych – to turystykę kwalifikowaną można uznać za kwintesencję turystyki. Nie przypadkowo uważa się ją za matkę turystyki w ogóle, a uprawiających ją określa się „prawdziwymi turystami”.

Turystyka kwalifikowana i aktywna charakteryzują się przy tym bardzo ścisłym kontaktem z naturalnym środowiskiem, co jest ich olbrzymim walorem z uwagi na uciążliwe – z punktu widzenia zdrowia – warunki życia w zurbanizowanych siedliskach. To powoduje wśród młodzieży i osób dorosłych coraz większe zainteresowanie dziedzinami turystyki uprawianymi w naturalnym, trudnym, a nawet dzikim środowisku. Przy tym niektóre formy turystyki, np. rowerowa, kajakowa, narciarska, żeglarska, górską itp., wymagają niemalże identycznego wysiłku co odpowiednie formy sportu i rekreacji, jednak cieszą się znacznie większą popularnością. Spowodowane jest to faktem, że turystyka – choć posiada wiele cech zbliżonych ze sportem – różni się jednak od niego na ogół

znaczną ruchliwością przestrzenną. Sprzyja przy tym nie tylko osiągnięciu celów perfekcjonistyczno-sprawnościowych, co jest właściwe dla sportu, lecz również krajoznawczych, do których sport nie dąży.

Jedną z bardzo istotnych cech turystyki, zwłaszcza kwalifikowanej, są jej wielorakie możliwości wychowawcze, tak w zakresie doskonalenia osobowości jednostek, jak i kształtowania postaw społecznie pożądanych. Może ona stanowić istotny element wychowania:

- fizycznego, które wywołując odpowiednie zmiany somatyczne i psychomotoryczne ułatwia i przyspiesza socjalizację ogólnospołeczną;
- zdrowotnego, które wdraża do aktywnej ochrony i doskonalenia zdrowia fizycznego i psychicznego;
- politechnicznego, umożliwiającego przyswojenie kultury technicznej, czyli umiejętności kompetentnego i efektywnego wykorzystania sprzętu i urządzeń zgodnie z ich konstrukcją i funkcją przy równoczesnym przestrzeganiu bezpieczeństwa własnego i innych zdrowia i życia;
- estetycznego, kształtującego wrażliwość na piękno natury i dzieł ludzkich;
- moralno-społecznego, które pomaga w przyswajaniu umiejętności podporządkowania własnego postępowania dobru zbiorowemu i zaspokajanie potrzeb własnych w harmonii z interesem ogólnym;
- resocjalizującego, czyli zapobiegającego względnie korygującego ujemne wpływy wychowawcze.

Turystyka kwalifikowana w powszechnym przekonaniu jest domeną przede wszystkim organizacji społecznych. Jednak obecnie także podmioty komercyjne wprowadzają tę formę spędzania czasu do swojej oferty. Przy tym rozwój technologiczny pozwala na coraz łatwiejszy dostęp do sprzętu oraz zwiększenie jego bezpieczeństwa. Czynniki te nie tylko zwiększają popularność turystyki kwalifikowanej, ale również wpływają na powstawanie nowych form turystyki aktywnej, często na pograniczu rekreacji.

Ewolucja tych form prowadzi do zwiększenia aktywności fizycznej współczesnego człowieka – a o ten czynnik interwencji chodzi np. w prewencji chorób cywilizacyjnych; dzieje się to jednak kosztem krajoznawstwa, co jest już czynnikiem negatywnym. Ograniczenie rozumienia turystyki tylko do wysiłku fizycznego i umiejętności technicznych spowoduje zatracenie bardzo ważnych walorów poznawczych i estetycznych. Po-

wstaje więc pytanie: czy takie postrzeganie wysiłku to jeszcze turystyka, czy już tylko rekreacja?

Niniejsza publikacja – zgodnie z zamierzeniem autorów – powinna być pomocna studentom studiów turystycznych, działaczom organizacji formujących lub organizujących turystykę oraz turystom, którzy będą chcieli wzbogacić swoją wiedzę o tej formie rekreacji.

Autorzy pragną również wyrazić wdzięczność za pomoc w powstaniu tej książki wszystkim organizacjom i instytucjom, które podzieliły się swoim doświadczeniem, oraz pasjonatom, bez których wiedzy książka ta byłaby na pewno uboższa.

Janusz Merski, Joanna Warecka

